

*Vilnius Adomo
Mickevičiaus laikais*

Adomas Mickevičius sakėsi mylėjęs tik tris miestus: Naugarduką, Romą ir Vilnių. Vilniuje poetas gyveno studijų universitete metais – nuo 1815 m. iki 1819 m. Lankydavosi čia ir vėliau, jau gyvendamas Kaune. Galutinai išvyko iš Vilniaus 1824 metų rudenį.

Šios parodos tikslas – pasivaikščioti XIX a. Vilniaus gatvėmis, pamatyti miestą tokį, kokį jį matė poetas.

Virtualioje parodoje pateikiama senoji Vilniaus ikonografija, suskaitmeninta iš įvairių leidinių ir atvirukų rinkinių.

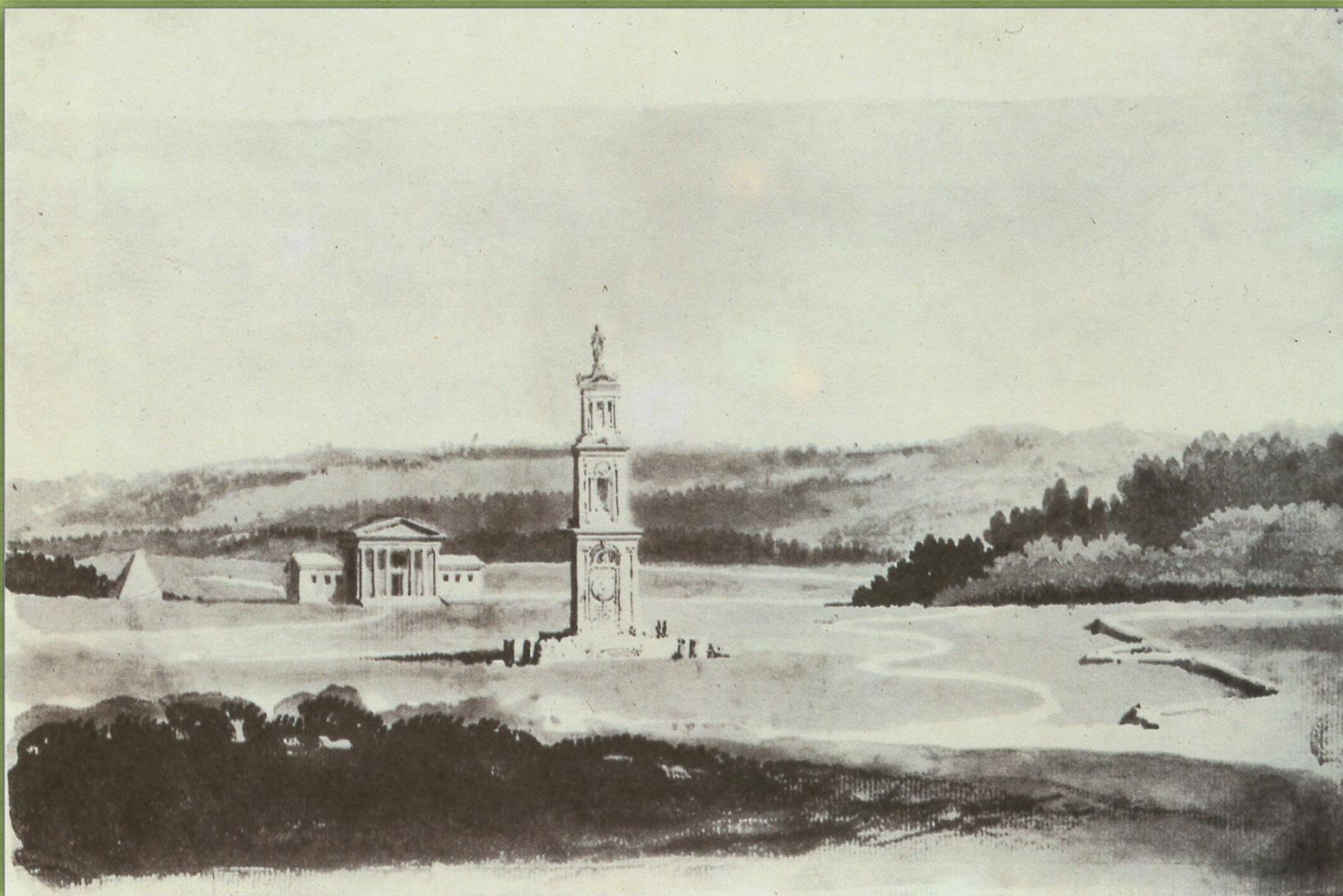
*Adomas Mickevičius. Iliustr. iš kn.:
Adomas Mickevičius Lietuvoje:
albumas. – Vilnius, 1999, p. 14.*

Paneriai – pirmoji pažintis su Vilniumi

Prieš išvažiuojant į Vilnių, A. Mickevičius buvo įspėtas apie plėšikus, kurie užpuldavo keliaujančius. Todėl į kelionę pasiėmė pistoletą. Paneriuose pamatęs iš miško išbėgantį žmogų ir šaukiantį „Stok! Stok!“, jis čiupęs ginklą. Tuo „plėšiku“ buvęs pasiklydęs medžioklėje Bukštos namų valdytojas Michnevičius.

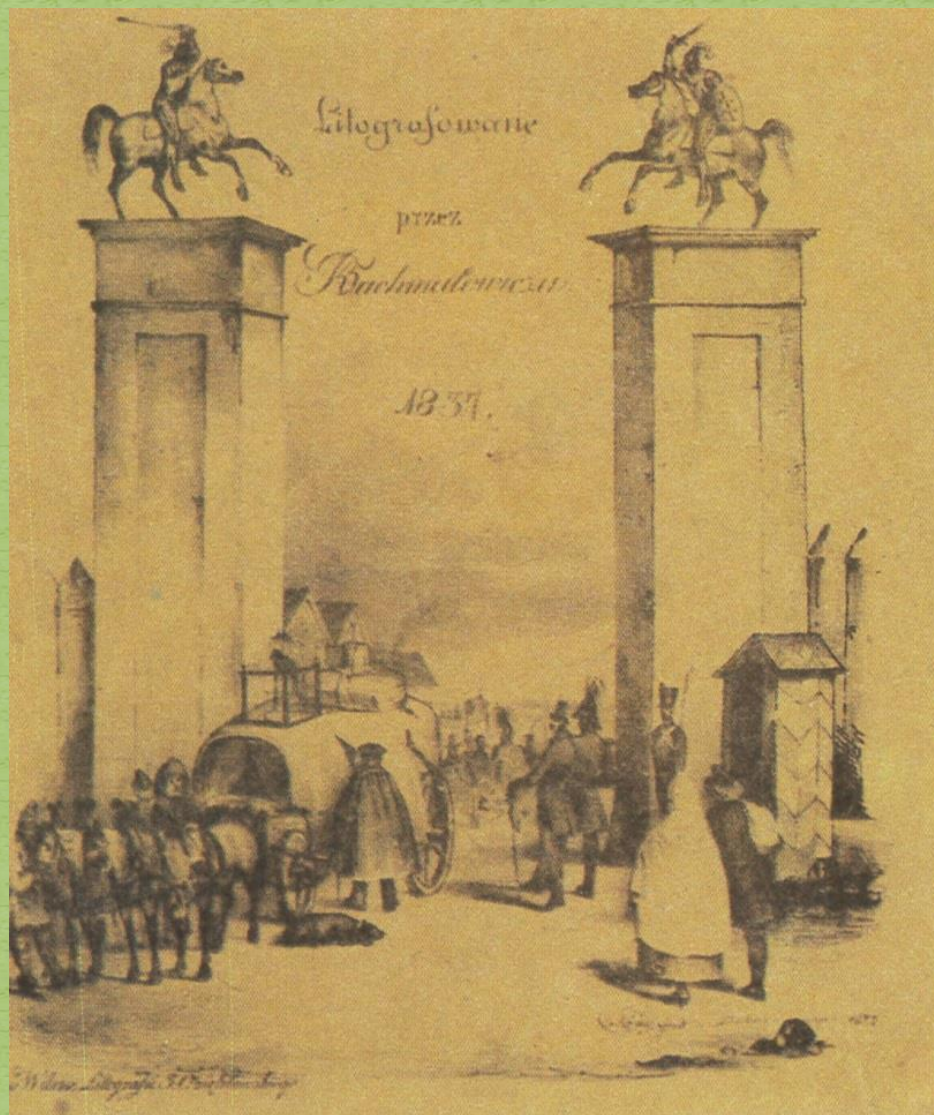
J. Oziemblauskas. Miesto panorama nuo Panerių. 1840. Litografija. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 75.

Nežinomas piešėjas. Kopyltstulpis Paneriuose. 1856. Piešinys. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 403.

Per Panerius į Vilnių vykstančius keliautojus pasitikdavo miesto užkarda, vadinamieji „Baltieji stulpai“.

K. Bachmatavičius. Užkarda Paneriuose. 1837. Litografija. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 402.

Atvykęs į Vilnių, tą pačią dieną Adomas nuskubėjo į Aušros Vartus padėkoti Dievo Motinai už vaikystėje išgelbėtą gyvybę.

J. Oziemblauskas. Aušros Vartai Vilniuje. 1834. Litografija. Nuotr. iš kn.: *Drėma, Vidas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 165.*

XIX a. pradžios Vilnius – vienas gražiausių Europos miestų, garsėjęs savo universitetu ir kultūra

A. Mickevičių, atvykusį iš nedidelio, ramaus miestelio, pakerėjo Vilniaus architektūros menas: charakteringas senamiesčio gatvių ir gatvelių rezginys, prašmatnūs baroko rūmai ir elegantiški gotikos statiniai.

Miesto panorama nuo Antakalnio, 1831. Dail. K. Račinskis // Senas Vilnius: [atvirukų rink.]. – [Vilnius]: Birada, 1995. – [13] atvirukų apl.: iliustr.

M. E. Andriolis. Vilniaus miesto vaizdas iš šiaurės vakarų pusės. XIX a. vid. Litografija. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 79.

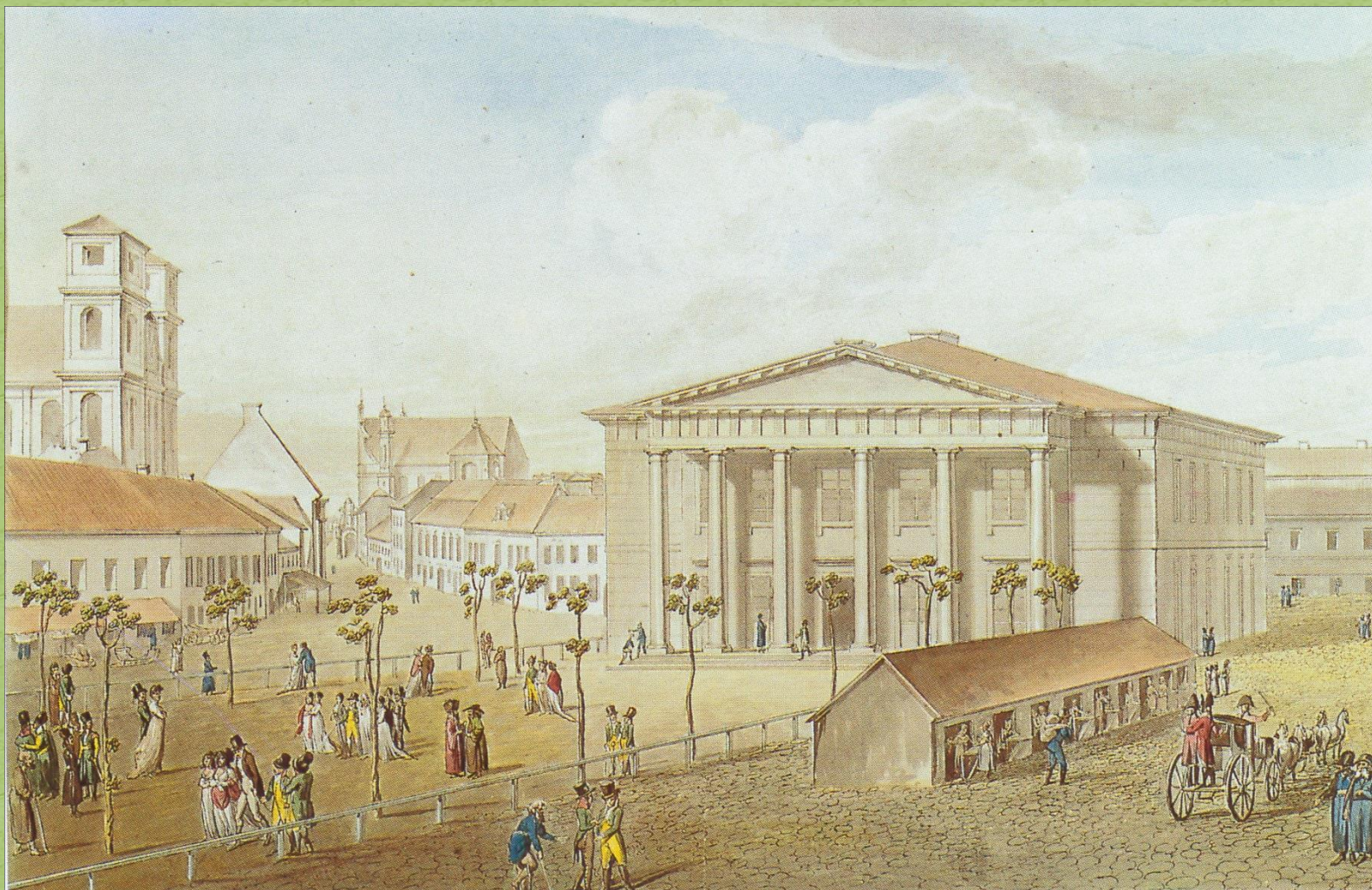

Замковый костелъ и площадь въ городѣ Вильнѣ
(изъ Альбома Е. И. В. Великаго Князя МИХАИЛА НИКОЛАЕВИЧА)

T. Bičkauskas. Vilniaus katedros aikštė. 1837. Litografija. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 149.

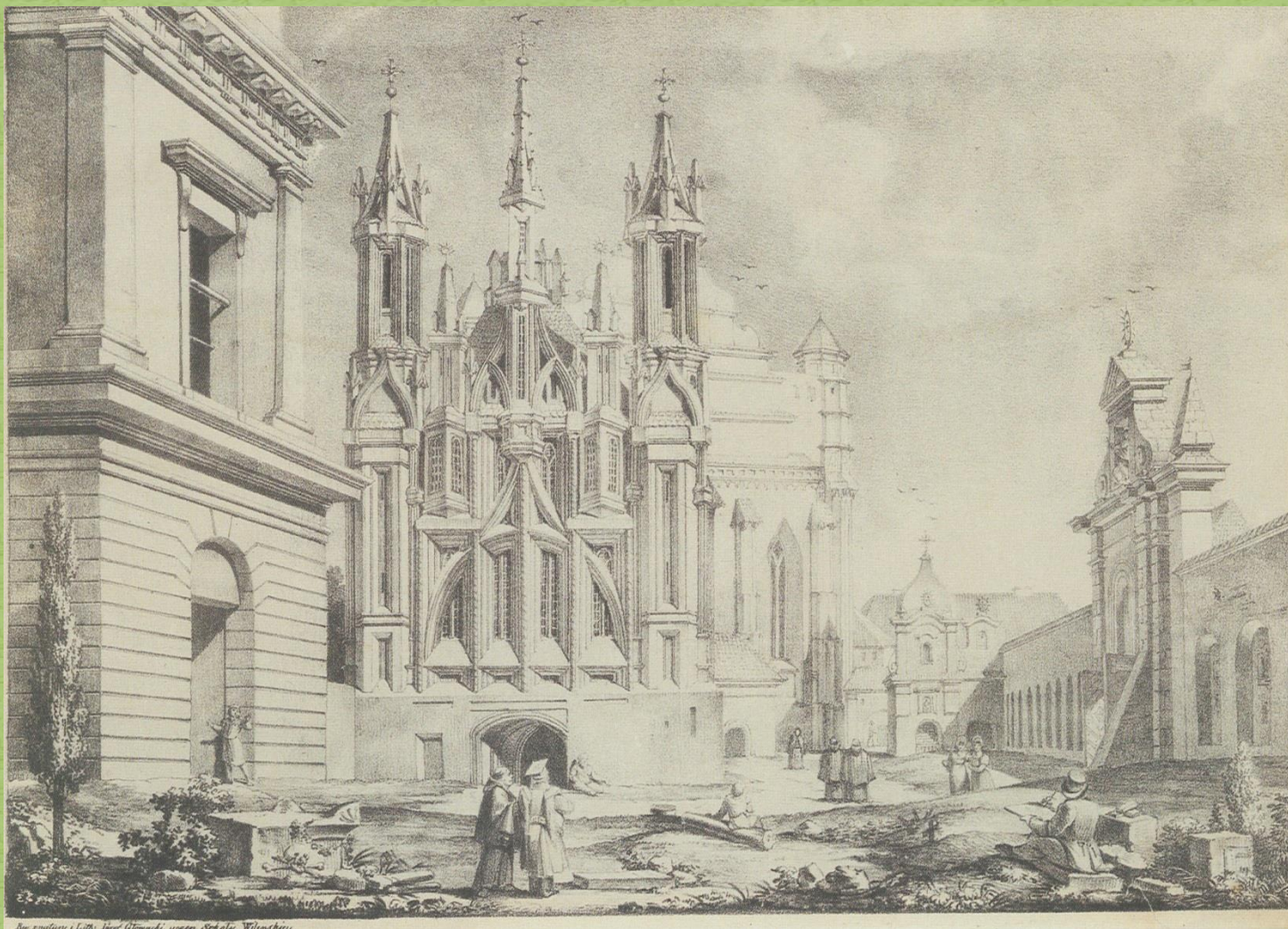
Nežinomas tapytojas. Pilies gatvės perspektyva. 1840. Akvarelė. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 220.

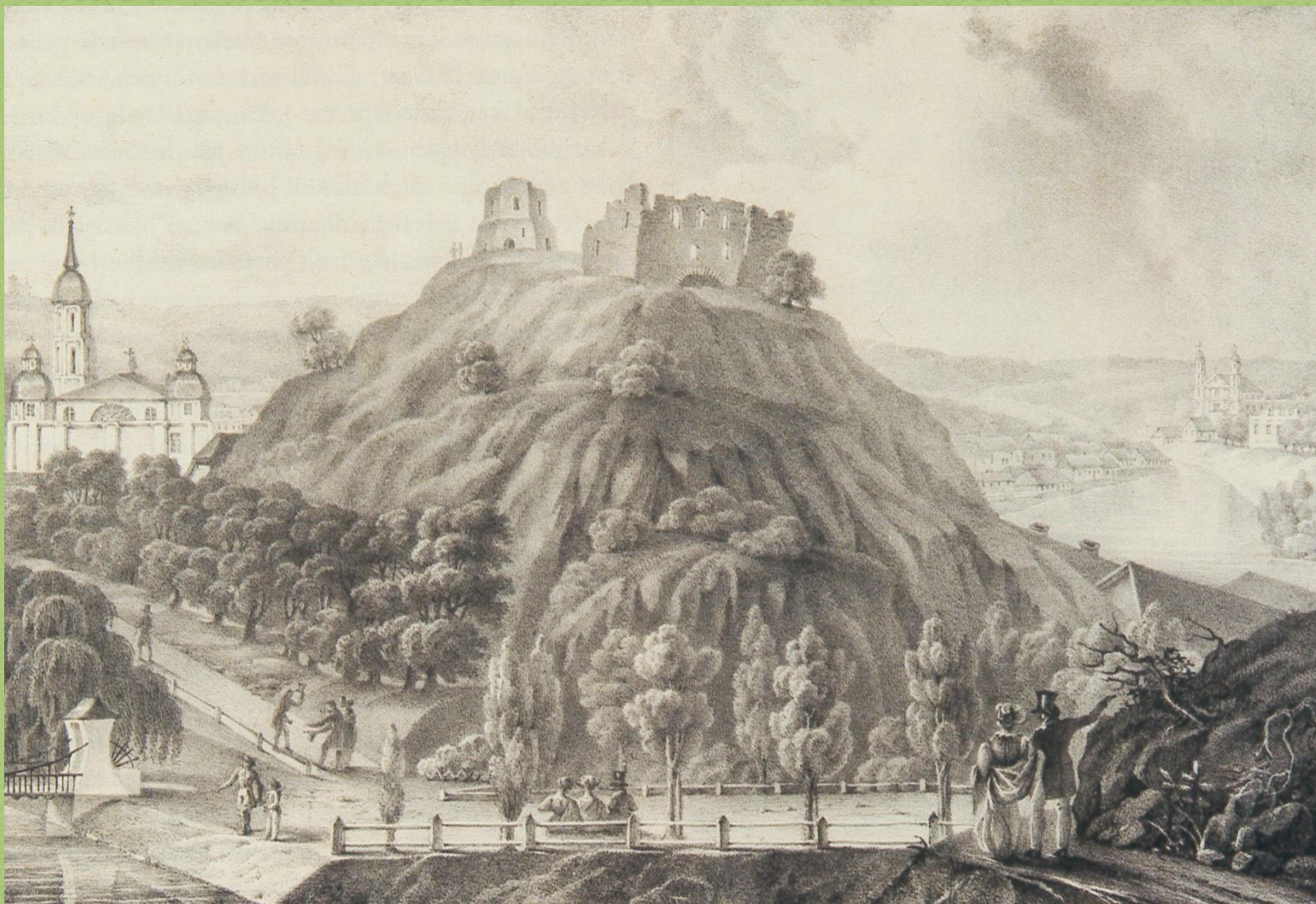
Rotušė. 1797. Dail. J. Peška // Senas Vilnius: [atvirukų rink.]. – [Vilnius]: Birada, 1995. – [13] atvirukų apl.: iliustr.

Dominikonų gatvės perspektyva. 1850. Dail. nežinomas // Senas Vilnius: [atvirukų rink.]. – [Vilnius]: Birada, 1995. – [13] atvirukų apl.: iliustr.

J. Glovackis. Šv. Onos bažnyčia. 1823-1826. Litografija. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vidas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 347.

K. Račinskas. Pilies kalno vaizdas nuo Plikojo kalno. 1831. Litografija. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 103.

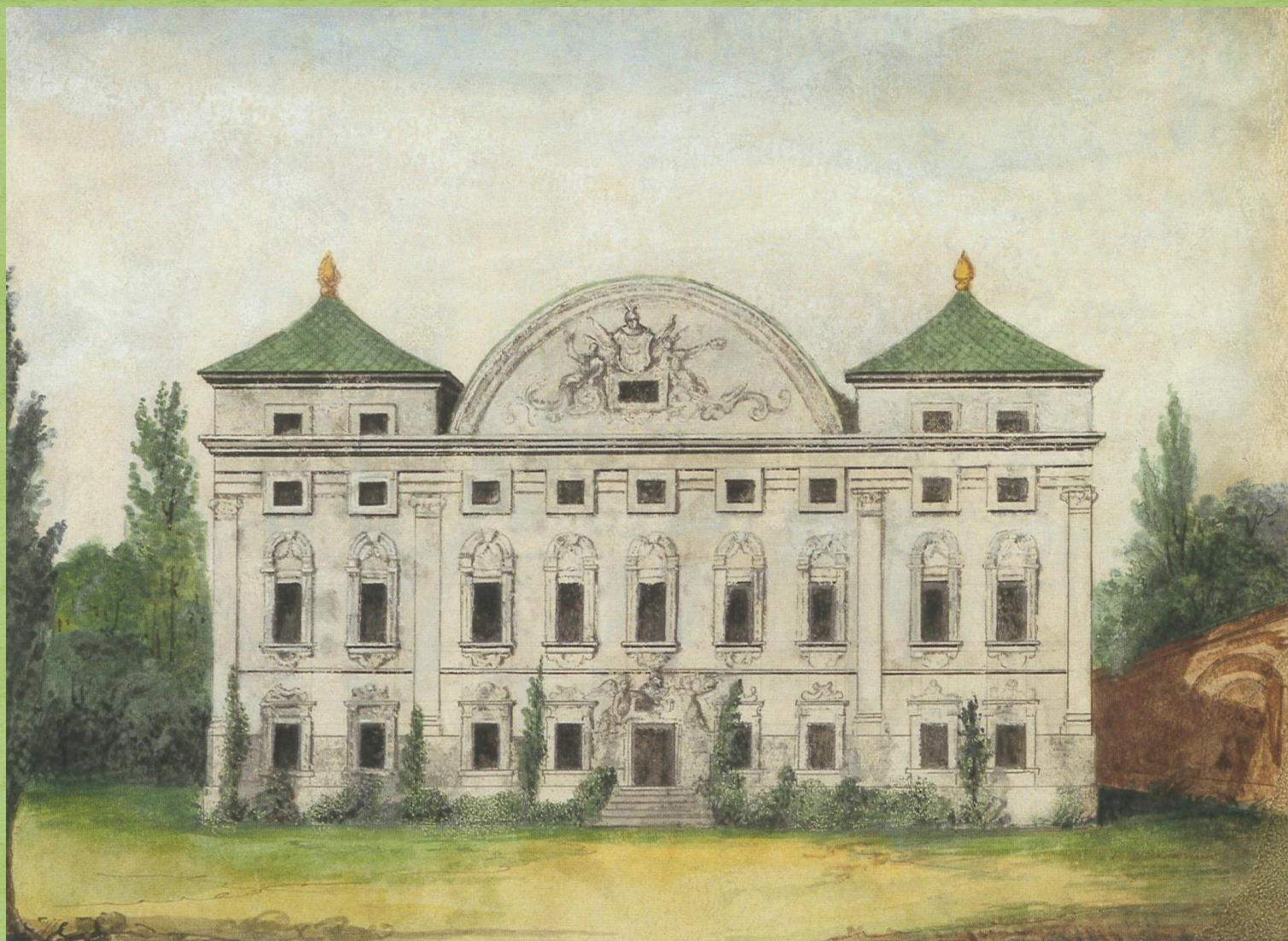
K. Račinskas. Bernardinų sodas. 1835. Litografija. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 166.

*Nežinomas dailininkas M. S. Misionierių vienuolyno ansamblis. 1833. Piešinys. Nuotr. iš kn.:
Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 280.*

Aikštė priešais Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčią. 1848. Dail. K. Ruseckas // Senas Vilnius: [atvirukų rink.]. – [Vilnius]: Birada, 1995. – [13] atvirukų apl.: iliustr.

J. Šolma. Sapiegų rūmai. 1819. Akvarelė. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 370.

*Kalvarijų bažnyčia. 1848. Dail. I. Chruckis // Senas Vilnius: [atvirukų rink.]. – [Vilnius]: Birada, 1995.
– [13] atvirukų apl.: iliustr.*

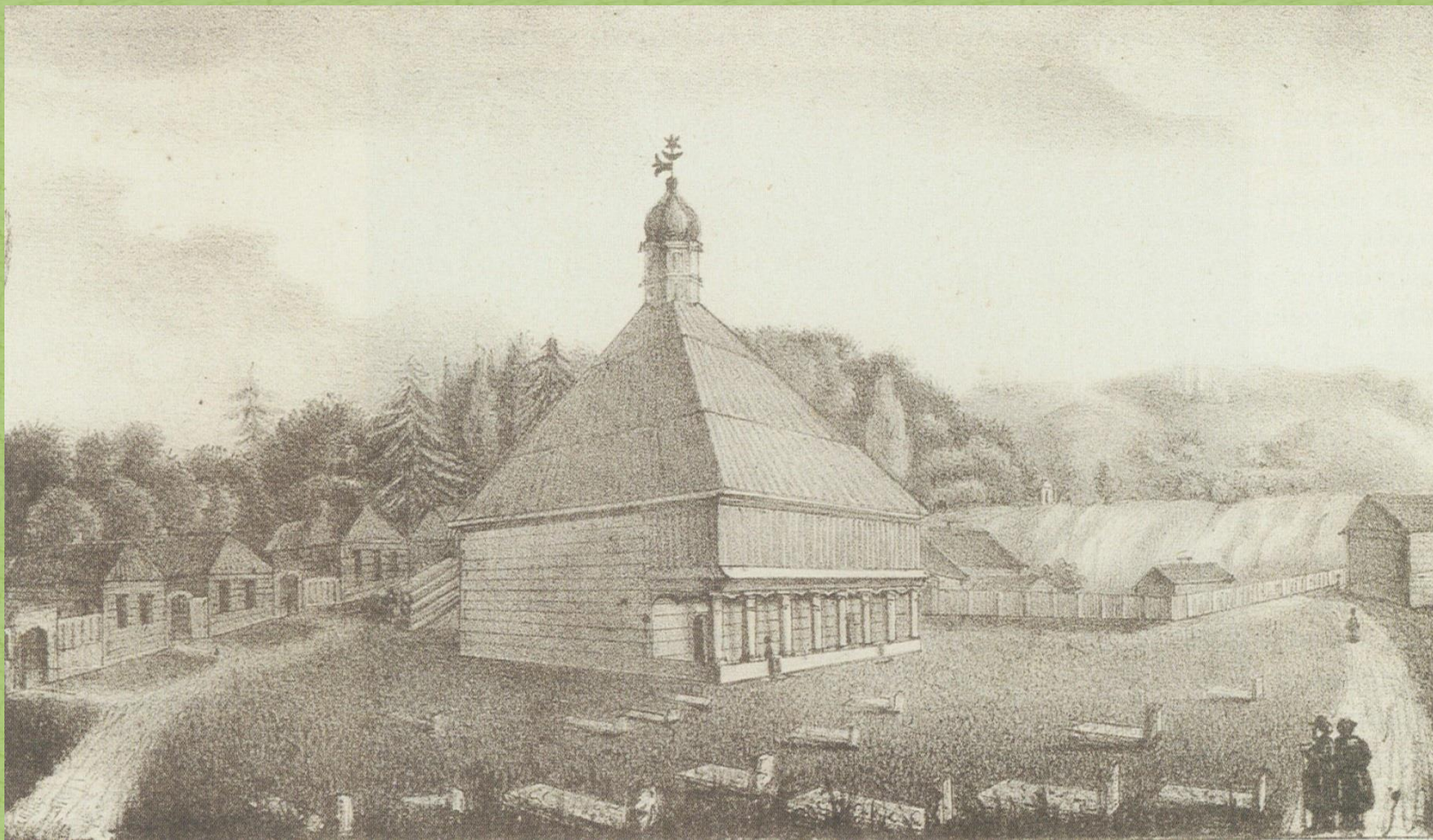
J. Peška. Žaliasis tiltas. 1808. Akvarelė. Nuotr. iš kn.: *Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius.* – Vilnius, 2013, p. 408.

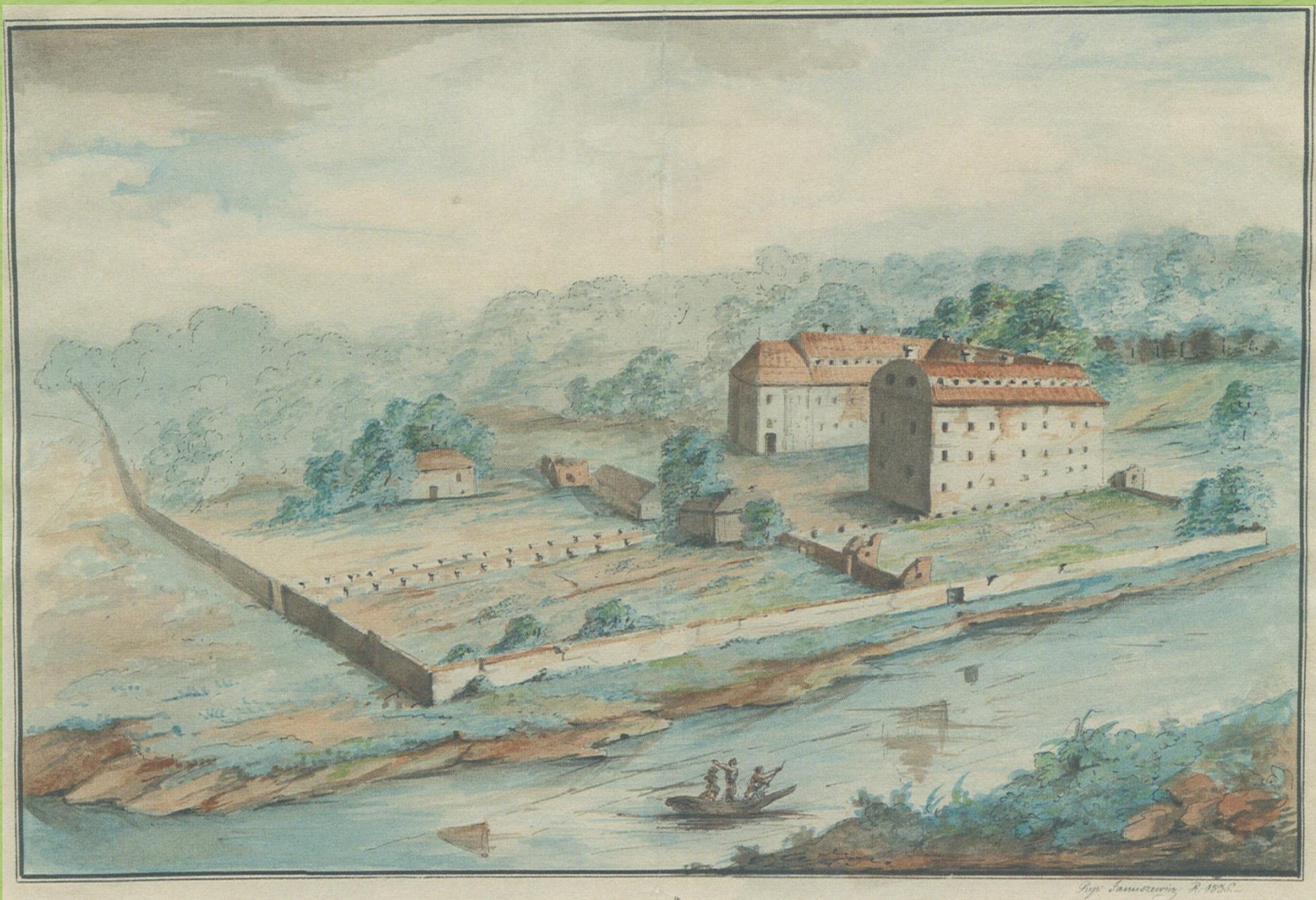
T. Bičkauskas. Keltas Žaliojo tilto vietoje. 1829. Litografija. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 409.

Šnipiškės. 1848. Dail. I. Chruckis // *Senas Vilnius: [atvirukų rink.]*. – [Vilnius]: Birada, 1995. – [13]
atvirukų apl.: iliustr.

J. Oziemblauskas. Totorių mečetė Lukiškėse. 1830. Litografija. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 404.

M. Januševičius. Jėzuitų rūmai Vingio šile. 1836. Akvarelė. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vidas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 188.

Studijos Vilniaus universitete

1815 m. rugsėjį A. Mickevičius įstojo į Vilniaus universiteto Fizikos ir matematikos fakultetą, į universiteto Mokytojų seminariją. Po metų perėjo į Literatūros ir laisvųjų menų fakultetą.

Universiteto Didysis kiemas. 1850. Dail. V. Sadovnikovas // Senas Vilnius: [atvirukų rink.]. – [Vilnius]: Birada, 1995. – [13] atvirukų apl.: iliustr.

Filomatų kelias

1817 m. universitete kartu su savo bičiuliais įkūrė slaptai veikusią Filomatų (mokslo mylėtojų) draugiją, kurios tikslas buvo skiepyti moralės principus, tėvynės meilę, skatinti mokslo pamėgimą. A. Mickevičius vadovavo draugijos literatūros ir moralės mokslų skyriui. Poetui ir jo bičiuliams patikdavo linksmai leisti laisvalaikį, dainuoti ir šokti. Tam labai tiko gegužinės. Jos dažnai vykdavo vaizdingose Vilniaus apylinkėse.

*K. Račinskas. Vilniaus vaizdas
nuo Paplavų priemiesčio. 1830.
Litografija. Nuotr. iš kn.:
Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius.
– Vilnius, 2013, p. 392.*

Pavilnio miškai

Nuo senų laikų Pavilnio miškai buvo dažniausiai Vilniaus studentų lankoma vieta. Čia filomatai 1819 m. birželio 24 d. šventė Jano Čečioto vardines, per kurias A. Mickevičius deklamavo jambus solenizanto garbei. 1820 m. šiose vietose įvyko pirmoji slaptos anticarinės studentų draugijos gegužinė. 1821 m. gegužės pabaigoje vyko filaretų gegužinė, surengta T. Zano garbei. Jos metu A. Mickevičius pasakė kalbą, įteikė T. Zanui žiedą už nuopelnus.

*Stanislovas Filibertas
Fleris. Pavilnio miškai. XIX
a. pab. Nuotr. iš kn.:
Stanisław Filibert Fleury,
1858–1915: fotografijos. –
Vilnius, 2007, p. 231.*

Belmontas

1820–1823 m. filomatai ir filaretai rinkdavosi Belmonto miške. Vadovaujami poetų A. Mickevičiaus ir T. Zano, čia skaitydavo savo kūrinis, svarstydavo aktualius visuomeninio gyvenimo klausimus.

*Vilhelmas Zacharčikas.
Belmonto apylinkės. 1866
m. Nuotr. iš kn.: Matulytė,
Margarita. Vilniaus
fotografija, 1858-1915. –
Vilnius, 2001, p. 110.*

Markučiai

Filomatai ir filaretai mėgo lankytis Markučiuose. Šiose apylinkėse A. Mickevičius aptarinėjo draugijų veiklą, skaitė eiles, iš čia į geležinkelio stotį lydėjo Rusijos gilumon ištremiamus draugus.

*Stanislovas Filibertas Fleris.
Markučiai. XIX a. pab. Nuotr. iš kn.:
Stanisław Filibert Fleury, 1858–1915:
fotografijos. – Vilnius, 2007, p. 183.*

Stanislovas Filibertas Fleris. Markučiu apylinkės. XIX a. pab. Nuotr. iš kn.: Stanisław Filibert Fleury, 1858–1915: fotografijos. – Vilnius, 2007, p. 185.

Ribiškės

XIX a. pradžioje į Ribiškės Pilies kalno papėde, palei Vilnios upę, per Botanikos sodą ėjo studentų takai. Ribiškių kalvas mėgo poeto Adomo Mickevičiaus amžininkai filomatai ir filaretai.

*A. Žametas. Ribiškės. 1848.
Litografija. Nuotr. iš kn.:
Drėma, Vladas. Dingęs
Vilnius. – Vilnius, 2013, p.
397.*

Užupis ir Paupys

Vilniaus universiteto studentai, filomatai ir filaretai, taip pat lankydavosi Užupyje. Tai liudija ir Filaretų gatvės pavadinimas. Ypač mėgstama studentų vieta buvo Paupys (Paplauja).

*Albertas Sveikovskis.
Paplauja ir Užupis. 1861–
1866 m. Nuotr. iš kn.:
Matulytė, Margarita.
Vilniaus fotografija, 1858–
1915. – Vilnius, 2001, p. 76.*

*Albertas Sveikovskis. Paplaujos priemiestis ir Vizičių vienuolynas. 1 dalis. 1861–1866 m. Nuotr. iš kn.:
Matulytė, Margarita. Vilniaus fotografija, 1858-1915. – Vilnius, 2001, p. 80.*

Stanislovas Filibertas Fleris. Paplauja. XIX a. pab. Nuotr. iš kn.: Stanisław Filibert Fleury, 1858–1915: fotografijos. – Vilnius, 2007, p. 184.

Atsisveikinimas su Vilniumi

Caro valdžiai susidomėjus slaptų organizacijų veikla, 1823 m. spalį kartu kitais filomatų draugijos nariais buvo suimtas ir tardomas gubernatoriaus rūmuose.

*F. Benua. Generalgubernatūros
ir Universiteto rūmai. 1837.
Litografija. Nuotr. iš kn.:
Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius.
– Vilnius, 2013, p. 247.*

Išlikę archyviniai dokumentai ir amžininkų atsiminimai liudija, kad A. Mickevičius nuo 1823 m. lapkričio 4 d. iki 1824 m. balandžio 21-osios buvo kalinamas Vilniaus bazilijonų vienuolyne įrengtame kalėjime. Papirkę sargybinius, naktimis poeto kameroje rinkdavosi jo bičiuliai filomatai.

Wilno – Brama Bazyliańska. Fot. Jan Bulhak // [Vilnius] [Grafika]: [atvirukų apie Vilnių rinkinys]: [XIX. pab. - XXa. I pusė]. – [S.l.]: [s.n.], 18--. – 1 apl. (200 atvirukų).

Paleistas iš kalėjimo A. Mickevičius pagal teismo nuosprendį turėjo palikti Lietuvą be teisės čia sugrįžti. 1824-ųjų m. spalio 25-ąją / lapkričio 6-ąją poetas brikeliu pravažiavęs pro Aukštuosius Panerius, visam laikui paliko Vilnių.

J. Oziemblauskas. Kopyčia Aukštuosiuose Paneriuose. 1840. Litografija. Nuotr. iš kn.: Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius. – Vilnius, 2013, p. 247.

Literatūra:

1. *Drėma, Vladas. Dingęs Vilnius = Lost Vilnius. – 2-oji patais. laida. – Vilnius, [2013]. – 446, [1] p.: iliustr.*
2. *Stanisław Filibert Fleury, 1858–1915: fotografijos: [albumas]. – Vilnius, [2007]. – 574, [1] p.: iliustr., portr.*
3. *Matulytė, Margarita. Vilniaus fotografija, 1858–1915. – Vilnius, [2001]. – 486, [1] p.: iliustr.*
4. *Adomas Mickevičius Lietuvoje = Adam Mickiewicz na Litwie: albumas. – Vilnius, [1999]. – 150, [2] p.: iliustr., faks.*
5. *Senas Vilnius : [atvirukų rink.]. – [Vilnius] : Birada, 1995. – [13] atvirukų apl. : iliustr.*
6. *Šalna, Rimantas. Adomas Mickevičius Vilniuje = Adam Mickiewicz w Wilnie. – Vilnius, 2003. – 31, [1] p.: iliustr., faks.*
7. *[Vilnius] [Grafika] : [atvirukų apie Vilnių rinkinys] : [XIX. pab. - XXa. I pusė]. – [S.l.] : [s.n.], 18--.. – 1 apl. (200 atvirukų).*

Parodą parengė VAVB Skaitytojų aptarnavimo centro bibliotekininkė Jurgita Lazauskaitė. 2018 m.